

Marcin Krzysztofik

Protokół z narady pracowników Wydziału IV Komendy Wojewódzkiej Milicji Obywatelskiej w Lublinie z 3 lipca 1972 roku

---

Pamięć i Sprawiedliwość 9/1 (15), 497-512

2010

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Protokół z narady pracowników Wydziału IV Komendy Wojewódzkiej Milicji Obywatelskiej w Lublinie z 3 lipca 1972 roku

Zmiana ekipy rządzącej w Polsce na początku lat siedemdziesiątych poprzedniego wieku spowodowała niewielką zmianę w kursie polityki państwa względem Kościoła. W celu budowy poprawnego wizerunku na Zachodzie, jak również polepszenia nastrojów społecznych w kraju, władza komunistyczna deklarowała chęć normalizacji stosunków z hierarchią kościelną w Polsce¹. Pomimo takiego oficjalnego stanowiska władz państwowych organy bezpieczeństwa, w tym pion IV Ministerstwa Spraw Wewnętrznych i jego odpowiedniki terenowe, prowadziły działania skierowane przeciw strukturom kościelnym w Polsce. Usystematyzowaniu działań SB wobec Kościoła katolickiego była prawdopodobnie poświęcona Dyrektywa nr 3 MSW z 19 stycznia 1972 r. oraz narada służbowa aktywu kierowniczego, która miała miejsce w Warszawie dzień później². Opracowano wówczas nowe kierunki działań operacyjnych, wynikających z aktualnej sytuacji i założeń polityki wyznaniowej.

W omawianym okresie Służba Bezpieczeństwa, a ściślej mówiąc Departament IV i jego odpowiedniki terenowe, prowadziła działania operacyjne na podstawie *Instrukcji o pracy operacyjnej Służby Bezpieczeństwa resortu spraw wewnętrznych*, stanowiącej załącznik do Zarządzenia nr 006/70 ministra spraw wewnętrznych z 1 lutego 1970 r.³ oraz *Instrukcji nr 002/63 dyrektora Departamentu IV i dyrektora Biura „C” z 6 lipca 1963 r. o zasadach i trybie prowadzenia ewidencji i dokumentowania działalności kleru katolickiego*, stanowiącej załącznik do Zarządzenia nr 00114/63 ministra spraw wewnętrznych z 6 lipca 1963 r.⁴

¹ J. Żaryn, *Dzieje Kościoła katolickiego w Polsce (1944–1989)*, Warszawa 2003, s. 293.

² Autorowi nie udało się odnaleźć w zasobie archiwalnym IPN tekstu Dyrektywy nr 3 MSW z 19 stycznia 1972 r.

³ *Instrukcja o pracy operacyjnej Służby Bezpieczeństwa resortu spraw wewnętrznych* [w:] *Instrukcje pracy operacyjnej aparatu bezpieczeństwa*, oprac. T. Ruzikowski, Warszawa 2004, s. 123–139.

⁴ *Instrukcja nr 002/63 dyrektora Departamentu IV i dyrektora Biura „C” z 6 lipca 1963 r. o zasadach i trybie prowadzenia ewidencji i dokumentowania działalności kleru katolickiego* [w:] *Metody pracy operacyjnej aparatu bezpieczeństwa wobec kościołów i związków wyznaniowych 1945–1989*,

Realizacją zadań postawionych przez kierownictwo resortowe zajmował się również Wydział IV SB KW MO w Lublinie, w połowie 1972 r. kierowany przez kapitana Tadeusza Hawrota. Jednostka ta składała się wówczas z czterech grup. Grupa I skupiała się na kurii biskupiej oraz duchowieństwie świeckim. Grupa II zajmowała się placówkami zakonnymi, Grupa III – kościołami i wyznaniem niekatolickimi, natomiast w spektrum zainteresowania Grupy IV znajdował się Katolicki Uniwersytet Lubelski⁵.

Publikowany protokół jest zapisem narady służbowej Wydziału IV SB KW MO w Lublinie z udziałem II zastępcy komendanta wojewódzkiego MO ds. SB pułkownika Bronisława Świty. Prezentuje on zakres zainteresowania pionu IV aparatu bezpieczeństwa w ówczesnym województwie lubelskim. Pozwala też zaobserwować właściwe intencje ówczesnych władz w Polsce wobec Kościoła katolickiego, pomimo głoszonego oficjalnie przez ekipę Edwarda Gierka kursu złagodzenia polityki państwa wobec tej instytucji i normalizacji stosunków na linii państwo – Kościół.

W zasobie archiwalnym Oddziału Instytutu Pamięci Narodowej w Lublinie zachowało się niewiele materiałów administracyjnych i operacyjnych autorstwa Wydziału IV SB. Akta te na przełomie 1989 i 1990 r. były niszczone w pierwszej kolejności. Znaleziony egzemplarz protokołu zachował się w archiwaliach pozostałych po kierownictwie SB KW MO w Lublinie. Nie odnaleziono do tej pory egzemplarza protokołu tej narady, który powinien być pozostać w Wydziale IV. Tego typu narady, jak również odprawy służbowe, były rutynowym zjawiskiem w działalności organów bezpieczeństwa. Prezentowany dokument omawia realizację planu działań nałożonego na pion IV lubelskiej SB. W ramach kontroli i nadzoru w spotkaniu wziął udział II zastępca komendanta wojewódzkiego MO ds. SB płk Bronisław Świta. Należy przyjąć, że to właśnie z tego powodu protokół zachował się we wspomnianej dokumentacji. W naradzie uczestniczyli pracownicy Wydziału IV SB. Ponieważ brak listy obecności, nie można stwierdzić liczby jej uczestników, ale z uwagi na obecność pułkownika Świty należy założyć, że wzięła w niej udział większość funkcjonariuszy tej jednostki.

Tematem zasadniczym narady było podsumowanie pracy Wydziału IV SB KW MO w Lublinie za I półrocze 1972 r. Spotkanie rozpoczął naczelnik wydziału kpt. Tadeusz Hawrot, referując główne założenia planu pracy i ich realizację przez podległych mu pracowników. Po wystąpieniu przełożonego głos w dyskusji zabrali m.in. kierownicy grup: Edward Hawryło, Edward Wituch, Aleksander Zin, Henryk Król. Każdy z nich w swoim wystąpieniu omawiał pracę podległej sobie grupy. Na podstawie zaprotokołowanych wypowiedzi, poszerzanych pytaniami zadawanymi przez Świtę, można zaobserwować, że najwięcej uwagi poświęcono pracy dwóch grup: I – kierowanej przez Hawryłę, zajmującej się rozpracowaniem kurii, seminarium i duchowieństwa świeckiego, oraz IV – Witucha, zajmującej się KUL-em, co świadczy o randze zadań adresowanych do tych jednostek przez kierownictwo lubelskiej SB.

---

red. A. Dziurok, Warszawa 2004, s. 338–345.

⁵ Szerzej na temat wewnętrznej struktury Wydziału IV SB KW MO w Lublinie zob. M. Sobieraj, *Wstęp [w:] Kościół i opozycja w latach 1972–1983 w dokumentach SB*, wstęp, wybór dokumentów i opracowanie M. Sobieraj, publikacja przygotowywana do druku w Oddziale IPN w Lublinie.

Protokół z narady pracowników Wydziału IV KW MO w Lublinie

Prezentowany dokument ukazuje od środka działalność jednego z bardziej istotnych pionów SB i z tego powodu zasługuje na opublikowanie.

W dokumencie poprawiono błędy maszynowe, uzupełnienia i rozwinięcia umieszczono w nawiasach kwadratowych oraz opatrzone go przypisami objaśniającymi.

Lublin, dnia 3 VII 1972 r.
Tajne spec[jalnego] znaczenia
Egz. nr ^a1^a
a

Protokół z narady
pracowników Wydziału IV dot[yczącej] omówienia
realizacji planu za pierwsze półrocze 1972 r.

W naradzie uczestniczył z[astęp]ca komendanta wojewódzkiego MO ds. SB plk B[ronisław] Świta¹.

Zabierający głos naczelnik Wydziału IV tow[arzysz] T[adeusz] Hawrot² swoje wystąpienie poświęcił następującym sprawom:

1. Jakie główne kierunki działania zakładaliśmy sobie w bieżącym półroczu:
  - wykorzystanie możliwości operacyjnych pionu IV do działań na rzecz dalszej politycznej neutralizacji kleru, kształtowania tendencji pozytywnych, zbliżanie do władz i ogniw administracyjnych, osłabianie pozycji księży o poglądach negatywnych oddanych hierarchii;
  - wyciszenie elementów demonstracyjności w imprezach religijnych, szczególnie w peregrynacji (szczególnie w mieście),
  - niedopuszczanie do tworzenia się sytuacji naciskowych na władze, zwłaszcza w kwestii budownictwa sakralnego (Puławy, Kraśnik, Świdnik, Poniatowa i inne)³;

^a Wpisane odręcznie.

¹ Bronisław Świta (ur. 1922) – żołnierz BCh i AL (1943–1944), funkcjonariusz aparatu bezpieczeństwa, sierż./plk. Przyjęty do służby w 1945 r., funkcjonariusz PUBP w Biłgoraju i Hrubieszowie (1945–1948), słuchacz Kursu Aktywu Partyjnego oraz Rocznej Szkoły Oficerskiej CW MBP (1948–1950). W latach 1950–1954 funkcjonariusz Wydziału III WUBP w Lublinie (1951–1954 zastępca naczelnika Wydziału III), p.o. naczelnika Wydziału Walki z Bandytyzmem WUBP/WUdsBP w Lublinie (1954–1955). Od kwietnia do listopada 1955 r. zastępca naczelnika, a od listopada 1955 r. naczelnik Wydziału III WUdsBP w Lublinie, zastępca naczelnika Wydziału III SB KW MO w Lublinie (1957–1960), inspektor Samodzielnej Grupy Specjalnej (1961–1962), naczelnik Wydziału III SB KW MO w Lublinie (1962–1968), funkcjonariusz Inspektoratu Kierownictwa SB KW MO w Lublinie (1968–1971), zastępca komendanta wojewódzkiego MO ds. SB w Lublinie (1972–1975), komendant wojewódzki MO w Chełmie (1975–1981). Od stycznia 1981 r. w dyspozycji dyrektora Departamentu Kadr MSW. Zwolniony ze służby w 1981 r. (AIPN, 0604/495, Akta osobowe Bronisława Świty).

² Tadeusz Hawrot (ur. 1925) – działacz partyjny, funkcjonariusz aparatu bezpieczeństwa, chor./ppłk. Przyjęty do służby w 1957 r., w latach 1957–1959 w Referacie SB KP MO w Puławach, słuchacz dwuletniej Szkoły Funkcjonariuszy SB w Legionowie (1959–1960), na urlopie bezpłatnym oddelegowany do KP PZPR w Bychawie (1960–1965), kierownik grupy Wydziału IV SB KW MO w Lublinie (1965–1969), zastępca naczelnika Wydziału IV SB KW MO w Lublinie (1969–1972), naczelnik Wydziału IV SB KW MO w Lublinie (1972–1978). Zwolniony ze służby w 1978 r. (AIPN Lu, 028/2145, Karta ewidencyjna Tadeusza Hawrota). Szerzej na temat służby T. Hawrota zob. M. Krzysztofik, J. Welter, *W służbie partii przeciw Kościołowi*, „Biuletyn IPN” 2009, 1–2 (96–97), s. 190–194.

³ W wymienionych miejscowościach w okresie powojennym nastąpił rozwój przemysłu i w związku z tym doszło do znacznego wzrostu liczby mieszkańców. Chcąc wyjść naprzeciw oczekiwaniom ludności, władze kościelne dążyły do poszerzenia działalności duszpasterskiej, m.in. poprzez tworzenie nowych parafii, co spotykało się z oporem ze strony władz państwowych.

Protokół z narady pracowników Wydziału IV KW MO w Lublinie

– doprowadzanie do kleru i kurii atmosfery przekonania, że tylko postawa rozsądna, nacechowana szacunkiem dla prawa i władz państwowych, nie prowokująca i nie prowadząca do konfliktów jest pożyteczna dla Kościoła i państwa.

2. Problemy te były realizowane poprzez:

- odpowiednie zadaniowanie TW⁴,
- wykorzystanie szerokich kontaktów operacyjnych wśród kleru,
- rozmowy polityczno-operacyjne z księżmi.

W dalszej części zadań realizowanych przez wydział praca nasza koncentrowała się w płaszczyźnie operacyjnej na:

– rozeznaniu sytuacji politycznej i postaw kleru i środowisk katolickich z uwzględnieniem:

– stosunek kleru do inicjatyw i zamierzeń wpływających z polityki wyznaniowej państwa,

– opinie i postawa kleru wobec istniejących problemów życia politycznego i społeczno-gospodarczego kraju,

– ujawnianie zamiarów hierarchii kościelnej dla wywierania nacisku na władze w sprawie zaspakajania postulatów Kościoła,

– rozpoznawania nowych form działalności Kościoła, zwłaszcza wśród młodzieży i inteligencji,

– prowadzenia rozeznania przygotowania Kościoła do podejmowania i organizowania nowych akcji duszpasterskich jak np. eksponowanie katolickiej nauki społecznej itp.,

– aktualizacja pracy operacyjnej w sprawach prowadzonych na działaczy katolickich ([Czesław] Strzeszewski⁵, [Konstanty] Turowski⁶ i inni) wypracowujących koncepcje programowo-organizacyjne dla ruchu katolickiego,

⁴ TW – tajny współpracownik.

⁵ Czesław Strzeszewski (1903–1999) – socjolog, ekonomista, działacz katolicki, absolwent SGGW, doktor nauk rolniczych (1931). Zatrudniony na KUL od 1932 r., prorektor KUL (1949–1951), dziekan Wydziału Prawa i Nauk Społeczno-Ekonomicznych (1946–1949), dziekan Wydziału Filozofii Chrześcijańskiej (1957–1958 i 1961–1969), kierownik Katedry Historii Gospodarczej i Katedry Polityki Ekonomicznej (1937–1939), kierownik Katedry Socjologii Chrześcijańskiej (1948–1952 i 1957–1974), sekretarz generalny Towarzystwa Naukowego KUL (1948–1952), członek Rady Społecznej przy Prymasie Polski (1936–1939), członek Rady Naukowej Episkopatu (1973–1983), organizator i pierwszy przewodniczący KIK w Lublinie (1976–1983). W latach 1971–1977 rozpracowywany m.in. wraz z Konstantym Turowskim przez Wydział IV SB KW MO w Lublinie w ramach sprawy operacyjnego rozpracowania o kryptonimie „Redaktor” (AIPN Lu, 09/737).

⁶ Konstanty Turowski (1907–1983) – publicysta, polityk, działacz chrześcijańsko-społeczny. W okresie międzywojennym członek władz Stowarzyszenia Katolickiej Młodzieży Akademickiej „Odrodzenie”, założyciel Chrześcijańskiego Związku Młodzieży Pracującej „Odrodzenie” i Chrześcijańskich Uniwersytetów Robotniczych; wiceprezes lubelskiego, a następnie krakowskiego okręgu Chrześcijańskiego Zjednoczenia Zawodowego, od 1935 r. red. „Głosu Narodu” w Krakowie, po wojnie współzałożyciel „Tygodnika Powszechnego”, czołowy działacz Stronnictwa Pracy (z jego ramienia poseł do KRN). W 1949 r. aresztowany, w 1950 r. skazany na 15 lat więzienia, w 1956 r. zwolniony i następnie zrehabilitowany. Od 1957 r. w Lublinie, kierownik Redakcji Wydawnictw KUL i sekretarz redakcji „Zeszytów Naukowych KUL” do 1972 r. W latach 1963–1970 dyrektor Wydawnictwa Towarzystwa Naukowego KUL, w 1976 r. współzałożyciel Klubu Inteligencji Katolickiej w Lublinie oraz w 1981 r. – Polskiego Związku Katolicko-Społecznego. W okresie powojennym objęty kontrolą przez organy bezpieczeństwa. Szerzej na temat życia i działalności K. Turowskiego

- rozpoznawanie postaw kleru i środowisk katolickich [w] wyborach do sejmu,

- skoncentrowanie wysiłku na poprawie możliwości agenturalnych wydziału na ważnych odcinkach i obiektach zainteresowań Wydziału IV.

Chodziło nam o:

- przygotowanie się wydziału pod względem operacyjnym do spodziewanych zmian personalnych w kurii,

- umocnienia się wśród dziekanów i wicedziekanów,

- pozyskanie źródeł informacji wśród średniej kadry naukowej KUL,

- dotarcie ze źródłami informacji do aktywnych działaczy wśród kadry naukowej KUL (Strzeszewski, [Ryszard] Bender⁷, [Jerzy] Kłoczowski⁸, [Jan] Turowski⁹),

- prowadzenie rozmów z wytypowanymi dziekanami dla neutralizacji ich działalności politycznej,

- prowadzenie działań operacyjnych [...] sprawach i kwestionariuszach.

3. Wydział opracował następujące informacje problemowe:

- 2 informacje dot[yczące] konferencji dziekanów,

- ocenę postaw księży w wyborach

- wnioski dot[yczące] KUL,

- ocenę przebiegu peregrynacji w diecezji lubelskiej,

- zadania dot[yczące] duszpasterstwa akademickiego,

- plan zabezpieczenia sprawy budownictwa sakralnego¹⁰.

Szczegółowe sprawozdanie z realizacji planowanych czynności operacyjnych zawiera informacja dot[ycząca] realizacji Dyrektywy nr 3 MSW z dnia 23 VI 1972 r.¹¹

W trakcie dyskusji, która wywiązała się po wystąpieniu naczelnika wydziału tow[arzysza] T[adeusza] Nawrota, zabierało głos pięciu towarzyszy. Tow[arzysz] E[duard] Hawryło¹² – kier[ownik] Grupy I w swoim wystąpieniu między inny-

---

zob. J. Rabiński, *Konstanty Turowski. Życie, działalność, myśl społeczno-polityczna*, Katowice 2008.

⁷ Ryszard Bender – (ur. 1932) – historyk, polityk. Absolwent KUL, doktorat z historii na UW w 1961 r., habilitacja z historii na UW w 1969 r., profesor nadzwyczajny od 1977 r., profesor zwyczajny od 1985 r., dziekan Wydziału Nauk Humanistycznych (1981–1987), kierownik I Katedry Historii Nowożytnej (1969–2002), poseł na sejm (1976–1980 i 1985–1989), senator (1991–1993 i od 2005 r.), przewodniczący Krajowej Rady Radiofonii i Telewizji (1993–1994), współzałożyciel KIK w Lublinie w 1976 r. Od 1983 r. prezes KIK w Lublinie.

⁸ Jerzy Kłoczowski (ur. 1924) – historyk, żołnierz AK, uczestnik Powstania Warszawskiego. Od 1950 r. pracownik naukowy KUL, od 1967 r. profesor nadzwyczajny, a od 1974 r. profesor zwyczajny, dziekan Wydziału Nauk Humanistycznych (1968–1974), kierownik Katedry Historii Średniowiecznej i Nauk Pomocniczych Historii (1952–1962), kierownik Instytutu Geografii Historycznej Kościoła w Polsce, kierownik Instytutu Europy Środkowo-Wschodniej, senator (1990–1991).

⁹ Jan Turowski (1917–2006) – socjolog. Zatrudniony na KUL od 1945 r., dziekan Wydziału Nauk Społecznych (1981–1984), prodziekan Wydziału Filozofii Chrześcijańskiej (1974–1977), dyrektor Szkoły Letniej Kultury i Języka Polskiego (1972–1978). Do 1968 r. kierownik Zakładu Socjologii, kierownik Katedry Socjologii Ogólnej (1968–1993).

¹⁰ W znanych autorowi zasobach archiwalnych brak tych dokumentów.

¹¹ AIPN Lu, 0135/3, Informacja dotycząca realizacji przez Wydział IV SB Dyrektywy nr 3 MSW z 19 I 1972 r., k. 1–9.

¹² Edward Hawryło (ur. 1941 r.) – funkcjonariusz aparatu bezpieczeństwa, kpr./ppłk. Przyjęty do

mi stwierdził, że praca grupy w zasadzie koncentrowała się w I półroczu tego roku na zabezpieczeniu uroczystości peregrynacyjnych w diecezji lubelskiej. Jako osiągnięcie oraz wynik odpowiednich działań operacyjno-zapobiegawczych podał, że mimo tego, iż symbol¹³ był przywożony do Lublina aż 11 razy, to zawsze odbywało się to bez asysty i klerowi nie udało się (poza jednym wypadkiem) nadać tym uroczystościom bogatej oprawy. Ponadto grupa udzielała pomocy jednostkom powiatowym, na terenie których odbywały się uroczystości peregrynacyjne.

Aktualnie w grupie opracowuje się 4 kandydatów oraz pozyskano jednego tajnego współpracownika (jednostka perspektywiczna z realną możliwością zajęcia w przyszłości kierowniczego stanowiska we władzach kościelnych). Ponadto w opracowaniu jest jeden ksiądz i dwóch alumnów W[yzszego] S[eminarium] D[uchownego]. Planowano przeprowadzenie 10 rozmów operacyjnych, wykonano 8. Grupa prowadzi kontrolę operacyjną 8 księży [w] ramach teczek ewidencji operacyjnej na księdza.

Plany grupy w II półroczu są następujące:

- położenie większego nacisku na rozbudowę sieci TW wśród księży i alumnów W[yzszego] S[eminarium] D[uchownego] (wytypowano do rozmów 11 alumnów z W[yzszego] S[eminarium] D[uchownego]),

- opracowano plan pracy na okres wakacji,

- planuje się zwiększyć kontrolę duszpasterstwa stanowo-zawodowego ze szczególnym uwzględnieniem duszpasterstwa rodzin,

- grupa zwiększy wysiłek zmierzający do wcześniejszego ustalenia kandydatów do zajmowania kierowniczych stanowisk w Kurii Biskupiej i w W[yzszym] S[eminarium] D[uchownym],

- przy pomocy księży (TW), którzy nie mają realnych perspektyw na awans w Kościele, przystąpi się do uaktywnienia Koła Księży „Caritas”,

- wszyscy pracownicy grupy będą pracować nad zapewnieniem dopływu informacji dot[yczącej] Kurii Biskupiej, biskupów oraz przy organizowaniu kontroli operacyjnej księży znanych z negatywnego stosunku do PRL,

- w oparciu o posiadaną sieć tajnych współpracowników oraz przy wykorzystaniu innych form przystąpi się do wzmocnienia działań dezintegracyjnych wśród kleru diecezji lubelskiej.

Tow[arzysz] Hawryło jako kierownik grupy pozytywnie ocenił wkład wszystkich pracowników grupy w wykonanie planowanych działań w I półroczu.

---

służby w 1963 r. W latach 1963–1964 w Wydziale IV SB KW MO w Lublinie, słuchacz CW MSW w Legionowie (1964–1965). W latach 1965–1972 w Wydziale IV SB KW MO w Lublinie, kierownik Grupy I Wydziału IV SB KW MO w Lublinie (1972–1973). W latach 1973–1975 w Inspektoracie Kierownictwa KW MO w Lublinie, zastępca naczelnika Wydziału IV SB KW MO w Lublinie (1975–1978). W 1975 r. oddelegowany na dziesięciomiesięczne przeszkolenie Wyższej Szkoły KGB przy Radzie Ministrów ZSRR w Moskwie. W latach 1978–1989 Naczelnik Wydziału IV SB KW MO/WUSW w Lublinie. Zwolniony ze służby w 1990 r. (AIPN Lu, 028/2428, Akta osobowe Edwarda Hawryły).

¹³ Od września 1966 r. władze komunistyczne nie zezwalały na peregrynację po parafiach kopii cudownego obrazu Matki Boskiej Częstochowskiej. Od tej pory po kraju pielgrzymowały puste ramy ozdobione kwiatami. Funkcjonariusze aparatu bezpieczeństwa pilnowali, by nikt nie wyniósł obrazu. Dopiero w czerwcu 1972 r. księdzu Józefowi Wójcikowi udało się wywieźć kopię obrazu z Jasnej Góry do Radomia.

Tow[arzysz] Br[onisław] Świta zadał tow[arzyszowi] Hawryle następujące pytania:

Jakie ma trudności i zmartwienia w pracy, uwagi dot[yczące] organizacji pracy, stosowanych metod i form, co jego zdaniem należy zrobić, by lepiej pracować?

W jakim kierunku szła będzie praca z tajnymi współpracownikami i jak i do czego będą ustawione źródła?

Co zamierzacie robić konkretnie w duszpasterstwie?

W odpowiedzi tow[arzysz] Hawryło stwierdził, że *gros* wysiłku i czasu dla pracowników grupy i wydziału pochłania peregrynacja. W wydziale kuleje jeszcze wymiana informacji, a szczególnie informacji między grupami. Dotyczy to szczególnie spraw związanych z opracowywaniem, z rozmowami itp. Jeżeli chodzi o duszpasterstwo, to programowo tam nie porusza się żadnych spraw politycznych. Młodzież jednak bardzo się do duszpasterstwa garnie, a notuje się wypadki, że ludzie, którzy mają 1–2-letni kontakt z duszpasterstwem, stają się negatywnie ustosunkowani do naszego ustroju. Duszpasterstwo stosuje bardzo atrakcyjne formy spotkań, zebrań, dyskusji i to młodzież w zasadzie przyciąga. Tow[arzysz] Hawryło widzi potrzebę informowania o działalności duszpasterskiej studentów władze uczelni, organizacje partyjne i młodzieżowe. Przeprowadzenie przez nas rozmów operacyjnych z aktywistami poszczególnych duszpasterstw niczego jak dotychczas nie daje i jest to nieefektywny półśrodek w walce z wpływami Kościoła na młodzież.

Tow[arzysz] Br[onisław] Świta w swojej wypowiedzi zaakcentował potrzebę większej inspiracji z naszej strony organizacji młodzieżowych, studenckich, a szczególnie instancji partyjnych do wzmocnienia wysiłków zmierzających do przeciwdziałania wpływom Kościoła na młodzież.

Tow[arzysz] E[dward] Wituch¹⁴ – kierownik Grupy IV w swoim wystąpieniu w dyskusji między innymi stwierdził, że praca grupy w I półroczu prowadzona była zgodnie z planem. Pracownicy grupy zarejestrowali 12 nowych kandydatów na TW, którzy są intensywnie opracowywani. Grupa pozyskała 6 tajnych współpracowników, zorganizowała 1 LK¹⁵. Przeprowadzono rozmowy operacyjne z 49 osobami – razem 98 rozmów. Grupa prowadzi 14 kwestionariuszy ewidencji operacyjnej oraz sprawę obiektową¹⁶. W wyniku naszych przedsięwzięć spowodowano niezatrudnienie na KUL kilku pra-

¹⁴ Edward Wituch (ur. 1934) – funkcjonariusz aparatu bezpieczeństwa chor./ppłk. Przyjęty do służby w 1954 r., słuchacz Krajowego Ośrodka Szkolenia (KOSz) BP w Gdańsku (1954), słuchacz KOSz BP w Czerwińsku (1955), oficer operacyjny PU ds BP w Kraśniku (1956). Zwolniony w 1956 r., przyjęty ponownie do służby w 1959 r. W latach 1959–1963 w Wydziale „B” KW MO w Lublinie, następnie w Wydziale IV SB KW MO w Lublinie (1963–1982), kierownik Grupy IV (1971–1975), zastępca naczelnika(?) (1975–1982), zastępca naczelnika Wydziału III SB KW MO w Lublinie (1982–1983), zastępca naczelnika Wydziału „C” SB KW MO/WUSW w Lublinie (1983–1985). Zwolniony ze służby w 1985 r. (AIPN Lu, 028/2251, Akta osobowe Edwarda Witucha).

¹⁵ LK – lokal kontaktowy.

¹⁶ Sprawa obiektowa o kryptonimie „Ciemnogród”, dotycząca KUL, była zarejestrowana przez Wydział III, następnie IV SB KW MO/WUSW w Lublinie w latach 1962–1989. W zasobie archiwalnym IPN w Lublinie znajduje się część akt sprawy obiektowej krypt. „Ciemnogród” (AIPN Lu, 08/267, t. 1–8. Pozostała część została wybrakowana w styczniu 1990 r. za protokołem brakowania nr 031/90).

owników naukowych z innych ośrodków akademickich. Storpedowano sprawę przyjazdu na KUL dzieci Polonii zagranicznej. Prowadzi się stałą kontrolę operacyjną zamierzeń idących w kierunku powołania instytutu kształcącego kadry do pracy wśród Polonii zagranicznej¹⁷. Podjęto inspirację usunięcia z KUL niewygodnych dla nas i znanych z zajmowania negatywnej postawy pracowników naukowych.

W chwili obecnej pracownicy grupy posiadają na kontakcie 29 TW i 2 KO¹⁸. Za I półrocze pracownicy grupy opracowali i wysłali do innych jednostek 18 informacji, 12 do Wydziału III i 3 do Wydziału II KW MO w Lublinie, razem 33 informacje.

Następnie tow[arzysz] E[dward] Wituch stwierdził, że pracownicy grupy pracowali nad tym, aby umacniać pozycję osób przychylnie ustosunkowanych do naszego ustroju, które mają wpływ na wychowanie studentów KUL. Uczelnia ta corocznie wypuszcza około 220 absolwentów (magistrów) i ludzie ci idą w świat, aby pracować. Po ostatniej zmianie limitów na KUL panuje pewien ferment w postępowych kołach kierownictwa uniwersytetu, które czynią pewne kroki w kierunku dogadywania się z władzami państwowymi, szukają dialogu, szukają rozwiązania. Zdaniem tow[arzysza] E[dwarda] Witucha ten ferment powinien być trochę złagodzony i należałoby chyba utrzymać na dotychczasowym poziomie ubiegłorocznym limit przyjęć na wydziałach KUL z jednoczesnym ograniczeniem przyjęć na Wydział Teologii do 20–30 osób. W ten sposób KUL przyjąłby mniej około 230 osób (w ubiegłym roku akademickim na samą teologię przyjęto około 270 osób). Utrzymanie limitów przyjęć na dotychczasowym poziomie, a ograniczenie przyjęć na teologię, to byłby i tak duży sukces, to chyba próba zbyt szybkiego uzyskania za jednym razem zbyt wiele. W wypadku nieprzywrócenia ubiegłorocznych limitów przyjęć na studia może spowodować to, że obecne kierownictwo KUL zrezygnuje z dalszego kierowania uczelnią. Błędne i zupełnie niepotrzebne było zbyt wczesne informowanie KUL przez Wydział ds. Wyznań, że będzie utworzona romanistyka, a przecież nasze działania szły cały czas w tym kierunku, aby do tego nie dopuścić¹⁹. Ograniczenia i zmniejszenia limitowe można było zastosować wtedy, gdyby zostało wybrane inne i niewygodne dla nas kierownictwo KUL, względnie ustosunkować się do przyjęć na teologię, bo sami KUL-owcy wiedzieli o tym, że sposób i warunki przyjęć na tym wydziale są niezgodne z przepisami.

W ostatnim okresie czasu agentura pozostająca na kontakcie poszczególnych pracowników została podzielona na 2 kategorie:

agenturę informacyjną,

agenturę perspektywiczną, która w przyszłości podejmie się roli pozytywnego działania wśród kadry i studentów oraz będzie miała decydujący wpływ na ukształtowanie się profilu naukowego Kościoła w Polsce z perspektywą

¹⁷ Prawdopodobnie mowa o powołanym w 1972 r. Zakładzie Duszpasterstwa i Migracji Polonijnej, przekształconym w 1984 r. w Instytut Badań nad Polonią i Duszpasterstwem Polonijnym. Jednym z jego wielu kierunków działalności było powstanie w 1974 r. Szkoły Letniej Kultury i Języka Polskiego.

¹⁸ KO – kontakt operacyjny.

¹⁹ Sekcja Filologii Romańskiej została reaktywowana w roku akademickim 1973/1974.

zajmowania kluczowych stanowisk zarówno we władzach kościelnych, jak i uniwersyteckich.

Podjęliśmy też słuszną decyzję operacyjnego zajęcia się studentami KUL działającymi w świeckich organizacjach katolickich takich jak: PAX, Ch[rześcijańskie] S[towarzystwo] S[połeczne], itp. Są już rezultaty w postaci pozyskań oraz znamy aktywistów lub sympatyków tych organizacji, a prowadzona praca operacyjna pozwoli nam na to, abyśmy mogli się dorobić tajnych współpracowników wśród kadry kierowniczej tych organizacji względnie w gronie osób, które będą miały decydujący wpływ na działalność świeckich organizacji katolickich.

Ustosunkowując się do pracy i postawy pracowników zatrudnionych w grupie, tow[arzysz] Wituch stwierdził: „W naszej grupie jest 6 osób, w tym 2 młodych pracowników, tzn. tow[arzysz] [Mieczysław] Sorycz²⁰ i tow[arzysz] [Stefan] Kraczkowski²¹. Może zacznę od tych towarzyszy dlatego, że jeden z nich, to jest tow[arzysz] Kraczkowski, obchodził niedawno rocznicę pracy, a tow[arzysz] Sorycz pracuje pół roku. Obydwaj chętnie podchodzą do pracy, mają już w tym roku po jednym pozyskaniu spośród studentów świeckich. Tow[arzysz] Sorycz zorganizował sobie również LK i ma zaawansowane rozmowy z jednym z kandydatów na TW. Tak że być może, że pod koniec tego roku lub na początku przyszłego roku to pozyskanie mu wyjdzie. Ponadto prowadzi sprawę na hippisów i uzyskał tu szereg informacji. Pozostali czej to już starzy pracownicy, jak tow[arzysz] [Jerzy] Jakobsche²², tow[arzysz] [Ryszard] Jeleń²³, tow[arzysz] [Lucjan] Figiel²⁴ i ja – znający dokładnie wszelkie problemy pracy operacyjnej. Tu z tej grupy należy wyróżnić tow[arzysza] Jakobschego, który w ostatnim okresie dość aktywnie pracował z tajnymi

²⁰ Mieczysław Sorycz (ur. 1946) – funkcjonariusz aparatu bezpieczeństwa, kpr./kpt. Przyjęty do służby w 1971 r. W 1971 r. w Wydziale „B” KW MO w Lublinie. W latach 1971–1973 w Wydziale IV SB KW MO w Lublinie, wykładowca WSO w Legionowie (1973–1975). W 1983 r. zwolniony ze służby (AIPN, 0604/ 670).

²¹ Stefan Kraczkowski (ur. 1947) – funkcjonariusz aparatu bezpieczeństwa, ppłk. Przyjęty do służby w 1971 r., 1971–1975 w Wydziale IV SB KW MO w Lublinie, 1975–1978 kierownik sekcji Wydziału IV SB KW MO w naczelnik Wydziału I SB KW MO/WUSW w Zamościu (1978–1987), zastępca szefa WUSW ds. SB w Zamościu (1987–1990). W 1990 r. zwolniony ze służby (AIPN, 0604/1472, Akta osobowe Mieczysława Sorycza).

²² Jerzy Jakobsche (ur. 1933) – funkcjonariusz aparatu bezpieczeństwa, kpr./kpt. Przyjęty do służby w 1952 r., słuchacz CW MBP (1952–1954). Zwolniony ze służby w 1954 r., ponownie przyjęty do służby w 1961 r. W latach 1961–1962 w Wydziale III SB KW MO w Lublinie, w Wydziale IV SB KW MO w Lublinie (1962–1975). W 1975 r. zwolniony ze służby (AIPN Lu, 028/2100, Akta osobowe Jerzego Jakobsche).

²³ Ryszard Jeleń (ur. 1941) – funkcjonariusz aparatu bezpieczeństwa, plut./kpt. Przyjęty do służby w 1964 r., w Wydziale IV SB KW MO w Lublinie (1964–1978), w Wydziale „C” KW MO w Lublinie (1978–1981), w Wydziale III SB KW MO/WUSW w Lublinie (1981–1985), w Wydziale Polityczno-Wychowawczym WUSW w Lublinie (1985–1990), w Wydziale Szkolenia i Wychowania WUSW w Lublinie (1990). Zwolniony ze służby w 1990 r. (AIPN Lu, 0211/4487, Akta osobowe Ryszarda Jelenia).

²⁴ Lucjan Figiel (ur. 1943) – funkcjonariusz aparatu bezpieczeństwa, kpr./ppłk. Przyjęty do służby w 1969 r. W latach 1969–1981 w Wydziale IV SB KW MO w Lublinie, zastępca naczelnika Wydziału IV SB KW MO/WUSW w Lublinie (1981–1985), naczelnik Wydziału III SB WUSW w Lublinie (1985–1989), naczelnik Wydziału Ochrony Konstytucyjnego Porządku Państwa SB WUSW (1989–1990). Zwolniony ze służby w 1990 r. (AIPN Lu, 028/2423, Akta osobowe Lucjana Figla).

współpracownikami i który zresztą ma najwięcej tajnych współpracowników na swoim kontakcie, bo 12 osób. Ma również w tym roku 2 pozyskania pracowników naukowych KUL (1 osoba świecka i 1 duchowna). Prowadzi 6 kwestionariuszy ewid[encji] operac[yjnej], zarejestrował w tym roku 4 nowych kandydatów na TW.

Tow[arzysz] L[ucjan] Figiel – na swoim kontakcie posiada 4 tajnych współpracowników, w tym 1 pozyskał w tym roku. Ma zaawansowane opracowanie 2 kandydatów. Wspólnie z tow[arzystem] Kraczkowskim prowadzi sprawę obiektową, do której jest zadowolający dopływ informacji.

Tow[arzysz] R[yszard] Jeleń – ma na swoim kontakcie 5 TW, 1 TW (studenta świeckiego) pozyskał w tym roku. Prowadzi 7 kwest[ionariuszy] ewid[encji] operac[yjnej]. Jeżeli jednak chodzi o tow[arzystę] Jelenia, to tu jest troszeczkę gorzej, bo brak mu wytrwałości w pracy operacyjnej. Nie może się ciągle jakoś dopracować systematyczności i wytrwałości i upartości w pracy operacyjnej, a te rzeczy powinny nas przecież wszystkich cechować, bo jeżeli zabierzemy się do jakiejś sprawy, to ona może nam nie wychodzić, może następować jakiś zniechęcenie. Tow[arzysz] Jeleń przeprowadził ostatnio kilka rozmów z pracownikami naukowymi, które roją jakąś nadzieję. Tow[arzysz] Jeleń w tym roku 2 TW będzie musiał przekazać na inny kontakt, więc zostanie mu 3 TW. To tak pokrótce o towarzyszach pracujących w naszej grupie.

Tow[arzysz] płk Br[onisław] Świta zapytał tow[arzystę] Witucha, co myśli zmienić w swojej pracy operacyjnej, czy wszystko co się robi jest dostatecznie wypróbowane i jest do tego 100% zaufanie.

W odpowiedzi tow[arzysz] Wituch stwierdził, że zrobiliśmy podział agencji pod kątem jej przydatności. Podzieliliśmy agencję na informacyjną, pracującą w konkretnych sprawach i perspektywiczną, bo nie każda jednostka jest nam w stanie przekazać różne dane i nie każdego TW możemy zbyt często np. wywoływać na spotkanie. Jeden TW ma np. możliwości przekazywania nam informacji ogólnych, inny wewnętrznych, a jeszcze inny może pracować za granicą, bo wielu pracowników naukowych KUL często wyjeżdża na Zachód. Teraz wiemy, co od kogo i czego możemy się spodziewać.

Novum w naszej pracy to poznanie zamierzeń Kościoła i do czego on dąży na obecnym etapie i jak w tej sytuacji my powinniśmy się ustawić w pracy operacyjnej. My KUL nie zlikwidujemy, tak jak nie zlikwidujemy duszpasterstwa akademickiego. W dziedzinie polityczno-operacyjnej idziemy na zorganizowanie agencji perspektywicznej, która w przyszłości będzie zajmować kierownicze stanowiska oraz na umacnianie jednostek pozytywnych, które w korzystny dla nas sposób będą dla nas oddziaływać na kontrolowane przez nas środowisko.

Tow[arzysz] Al[eksander] Zin²⁵ – kierownik Grupy II, w swoim wystąpieniu stwierdził, że w planie przewidywano wszczęcie opracowania 2 nowych

---

²⁵ Aleksander Zin (ur. 1926) – funkcjonariusz aparatu bezpieczeństwa, kpr./mjr. Przyjęty do służby w 1945 r., w KP MO we Włodawie (1945–1947), w Szkole Oficerskiej MO w Słupsku (1947–1948), w Wydziale Śledczym KW MO w Lublinie (1948–1949), w Wydziale II WUBP w Lublinie (1949–1954), słuchacz CW MBP (1954–1956), w Wydziale V WU ds BP w Lublinie (1956), w Wydziale III SB KW MO w Lublinie (1957–1962), w Wydziale IV SB KW MO

kandydatów na TW. Zrealizowano jednego. Przeprowadzono 4 rozmowy operacyjno-rozpoznawcze oraz skompromitowano w środowisku 1 figuranta. Prowadzi dialog z o. superiorem²⁶, przeprowadził rozmowy z 3 alumnami zakonu oo. marianów – wynik negatywny. Planuje przeprowadzić 10 rozmów z różnymi zakonnikami. Ponadto zintensyfikuje opracowanie kandydatów na TW spośród oo. kapucynów, zakłada kilka rozmów z pallotynami, salezjanami oraz zakonnikiem, który wystąpił. Ponadto planuje wyjechać do Lubartowa na rozmowę z kapucynem (pomoc jednostce powiatowej).

Tow[arzysz] H[enryk] Król²⁷ – kierownik Grupy III, w swojej wypowiedzi między innymi stwierdził, praca w grupie koncentrowała się nad likwidacją bazy sekty świadków Jehowy. Dotychczas zlikwidowano w okresie ostatnich 3 lat 3 drukarnie oraz inny sprzęt niezbędny do produkcji nielegalnej literatury. Grupa obecnie ma na kontakcie 4 tajnych współpracowników w tym tow[arzysz] Król – 3 jednostki, tow[arzysz] [Konstanty] Jodłowski²⁸ – 1 TW. Grupa prowadzi 2 sprawy operacyjnego rozpracowania i 13 kwestionariuszy ewidencji operacyjnej.

Jeżeli chodzi o inne wyznania kontrolowane przez grupę, to stwierdzono w ostatnim okresie czasu próbę wzmożenia działalności misyjnej na ZSRR oraz kilka prób przerwania nielegalnej literatury katolickiej i chrześcijańskiej. W zasadzie większość wyjazdów członków poszczególnych wyznań i sekt łączy się z próbami przerwania na teren ZSRR nielegalnej literatury wyznaniowej.

Jeżeli chodzi o wyznanie prawosławne i Kościół polskokatolicki, to problemów żadnych nie przysparzają. Podobnie wygląda sprawa z Kościołem grekokatolickim.

Jako sekretarz Oddziałowej Organizacji Partyjnej tow[arzysz] Król stwierdził, że praca partyjna prowadzona jest w wydziale zgodnie z planem i duchem VI Zjazdu Partii. On jako sekretarz stwierdza duże zaangażowanie w pracy partyjnej i zawodowej wszystkich członków O[ddziałowej] O[rganizacji]

---

w Lublinie (1962–1974), w Departamencie III MSW (1974–1976), w Wydziale „B” KW MO w Lublinie (1976). Zwolniony ze służby w 1976 r. (AIPN Lu, 028/2129, Akta osobowe Aleksandra Zina).

²⁶ W 1972 r. superiorem w klasztorze OO. Marianów w Lublinie był ks. Józef Sielski.

²⁷ Henryk Król (ur. 1929) – funkcjonariusz aparatu bezpieczeństwa, chor./ppłk. Przyjęty do służby w 1953 r., w Wydziale I WUBP/WUdsBP w Lublinie (1953–1955), w PUdsBP w Lublinie (1955–1956), w Wydziale III SB KW MO w Lublinie (1957–1962), w Wydziale IV SB KW MO w Lublinie (1962–1972), zastępca naczelnika Wydziału IV SB KW MO w Lublinie (1972–1975), naczelnik Wydziału IV SB KW MO/WUSW w Chełmie (1975–1984), kierownik Samodzielnej Sekcji IV SB WUSW w Chełmie (1985), naczelnik Wydziału IV SB WUSW w Chełmie (1985–1989). W latach 1989–1990 w dyspozycji szefa WUSW w Chełmie. Zwolniony ze służby w 1990 r. (AIPN Lu, 0287/530, Akta osobowe Henryka Króla).

²⁸ Konstanty Jodłowski (do 1957 r. Truś) (ur. 1934) – funkcjonariusz aparatu bezpieczeństwa, chor./kpt. Przyjęty do służby w 1953 r., słuchacz Krajowego Ośrodka Szkoleniowego MBP (1953–1954), w Wydziale IV WUBP/WUdsBP w Lublinie (1954–1955), w PUdsBP w Puławach (1955–1956). W 1956 r. zwolniony ze służby. Przyjęty ponownie do służby w 1961 r., w Wydziale „W” KW MO w Lublinie (1961–1970), w Wydziale IV SB KW MO/WUSW (1970–1984). W latach 1984–1987 w Wydziale VII Departamentu V MSW (delegowany do Grupy Operacyjnej Departamentu V MSW w Czechosłowacji), w Wydziale IV SB WUSW w Lublinie (1987–1988). Zwolniony ze służby w 1988 r. (AIPN Lu, 028/2320, Akta osobowe Konstantego Jodłowskiego).

P[artyjnej]. Egzekutywa O[ddziałowej] O[rganizacji] P[artyjnej] postarała się też o to, że każdy członek organizacji miał przydzielone odpowiednie zadanie partyjne. Duża część członków O[ddziałowej] O[rganizacji] P[artyjnej] pracuje też społecznie na zewnątrz (poza wydziałem i poza jednostką). W okresie akcji „Porządek”²⁹ i w czasie zabezpieczania uroczystości peregrynacyjnych każdy członek organizacji partyjnej zajmował pełną zaangażowania i aktywności w pracy postawę, w wyniku czego w sumie przepracowano poza służbą 1923 godziny, co daje przeciętną 113 godzin na pracownika.

Organizacja partyjna w porozumieniu z Sekcją Socjalną jako rekompensatę za pracę poza służbą, a szczególnie w niedziele i święta, planuje zorganizować dla pracowników wydziału 4-dniową wycieczkę do NRD.

Tow[arzysz] J[erzy] Jakobsche w swoim wystąpieniu omówił między innymi następujące problemy:

1. Sprawa specjalizacji pracowników operacyjnych.

Tak się u nas utarło, że od lat oficer operacyjny jest w zasadzie specjalistą od wszystkiego. On przeprowadza wywiady w zakładach pracy, szkołach i urzędach, odpisuje na wszelką korespondencję, czasami niemającą żadnego związku z prowadzonymi sprawami operacyjnymi, załatwia cały szereg pracochłonnych spraw biurowo-papierkowych, wszczyna i prowadzi opracowania, pozyskuje tajnych współpracowników i utrzymuje z nimi kontakt operacyjny, prowadzi sprawy operacyjne różnych kategorii, teczki ewidencji operacyjnej na księdza, nagrywa na magnetofon spotkania, różne imprezy, kazania itp. oraz je odtwarza, zabezpiecza fizycznie i operacyjnie różne uroczystości kościelne, państwowe, bierze udział w innych zleconych mu pracach – a więc jest przysłowiową alfą i omegą. Większość z wykonywanych czynności nie ma zbyt wiele wspólnego z czystą pracą operacyjną. Zbliży się 30(?) rocznica istnienia naszych organów i powstały już chyba warunki ku temu, aby w oparciu o dotychczasowe doświadczenia, stopniowo i rozsądnie przystępować do sprawy prawidłowo rozumianej specjalizacji i podziału pracy wśród kadry pracowników operacyjnych. Byłoby dobrze, aby każdy z nich robił to, co najbardziej umie lub potrafi zrobić, a wtedy będziemy mogli maksymalnie i produktywnie wykorzystywać nasz czas pracy, będą jeszcze lepsze wyniki.

2. Omawiając dobre wyniki osiągnięte przez poszczególnych pracowników wydziału w ciągu tego półrocza, tow[arzysz] Jakobsche zwrócił uwagę na jedną z bardzo istotnych przyczyn, która jego zdaniem miała dość duży, a może i nawet decydujący wpływ na pomyślną realizację półrocznego planu. Chodzi o właściwą atmosferę pracy i pełne zaangażowanie, o tzw. właściwie ustawione stosunki międzyludzkie, które w wydziale są bardzo dobre, o czym między innymi może świadczyć i to, że wydział nie ma płynności kadr, że nie tylko pracownicy starsi, ale i młodzi chętnie i z pełnym zaangażowaniem i poświęceniem pracują, że każdy niepoganiany i niemobilizowany niepotrzebnie przy pomocy złych tzw. dworskich metod robi to, co do niego należy i stara się to robić dobrze, a być może, że II półrocze pokaże, że wyniki i stopień realizacji planu rocznego będą

²⁹ Akcja „Porządek”, mająca charakter prewencyjny, była przeprowadzana corocznie pod koniec kwietnia, miała ona za zadanie m.in. demonstrację sił aparatu bezpieczeństwa przed obchodzonym 1 maja Świętem Pracy.

jeszcze lepsze. Nawiązując do atmo-sfery pracy oraz tzw. stosunków międzyludzkich, tow[arzysz] Jakobsche stwierdził, że nie były one najlepsze w czasie poprzedniego kierownictwa z winy chyba obu stron³⁰.

Ten wysoki poziom świadomej dyscypliny, czego dowody można spotkać na każdym kroku, oraz aktywnego zaangażowania całego kolektywu wydziału w pracy to wynik mądrego i przemyślanego stosunku kierownictwa wydziału do pracowników, to zasługa prawidłowej pracy organizacji partyjnej. Kierownictwo wydziału zawsze poważnie traktuje każdego pracownika bez względu na jego wiek i zajmowane stanowisko, interesuje się jego problemami i trudnościami w pracy i poza służbą, tam gdzie potrzeba zawsze służy radą i pomocą. Bywa tak, że czasami jedno dobre słowo, krótkie podziękowanie za dobrze wykonaną pracę mają dla pracownika olbrzymie znaczenie, dają mu satysfakcję i poczucie dobrze wypełnionego obowiązku, a co najważniejsze mobilizują do pracy na przyszłość. Każdy człowiek, aby wydajnie pracował, musi mieć zadowolenie w pracy. Bez tego nie można mówić o wzroście wydajności lub zaangażowania.

Na zakończenie swojego wystąpienia tow. Jakobsche samokrytycznie ocenił efektywność i wartość operacyjną niektórych spotkań, stwierdzając, że cały wysiłek pracowników operacyjnych winien iść w kierunku stałego i systematycznego zmniejszania ilości spotkań, na których nie uzyskujemy żadnych, względnie mało wartościowych danych. Trzeba nam zastanowić się nad znalezieniem nowych form i metod pracy z naszą agenturą i starać się wyczułać ją na wszelkie nieprawidłowości, jakie wokół niej istnieją. Musimy położyć większy nacisk oraz doprowadzić do wzrostu wartości opracowywanych przez nią danych (bardziej je konkretyzować), które możemy wykorzystać w prowadzonych rozpracowaniach, gdyż tak zwanych informacji ogólnych, środowiskowych lub dot[yczących] nastrojów, komentarzy itp. mamy wystarczającą ilość. Brak nam natomiast konkretnych i głębokich informacji agenturalnych o kontrolowanych przez nas jednostkach.

Podsumowania narady dokonał z[astęp]ca komendanta wojewódzkiego MO ds. SB płk Br[onisław] Świta, który w swoim wystąpieniu między innymi stwierdził, że narada spełniła swoją rolę, bo pozwoliła nam ocenić, cośmy zrobili dobrego, jakie ewentualnie poprawki trzeba by wnieść do planu i jakie nowe problemy wystąpiły w naszej pracy. Trochę niedobrze, że te nasze narady to ograniczają się w zasadzie do suchych sprawozdań. Mówimy, cośmy zrobili przez te 6 miesięcy i na tym w zasadzie się kończy. A przecież po to, aby mieć wiadomości, co się dzieje z realizacją planu, to wystarczy go wziąć i porównać z jego wykonaniem. Nam chodzi, aby podczas narad wносить nowe elementy do pracy operacyjnej. A to nam nie wyszło. W związku z tym mam serdeczną prośbę, tu tow[arzysz] Jakobsche w znacznym stopniu wyręczył mnie w tej sprawie, żeby towarzysze zastanowili się, aby każdy zrobił przegląd swoich możliwości i umiejętności, jak lepiej pracować, jak uzyskiwać lepsze wyniki w pracy. A zaczynać trzeba od siebie samego, żebyśmy mogli do tego waszego planu pewne nowe i korzystne dla pracy operacyjnej elementy wnieść.

³⁰ Poprzednikiem kapitana Tadeusza Hawrota na stanowisku naczelnika Wydziału IV SB KW MO w Lublinie (do 1 II 1972 r.) był mjr Czesław Wiejak.

Chcę Wam przy okazji podziękować za wasz duży wysiłek i trud i poświęcenie w pracy, a szczególnie przy zabezpieczeniu peregrynacji. Włożyliście duży wysiłek i zaangażowanie, często kosztem czasu wolnego w niedzielę i święta.

Towarzysze zabierający głos w dyskusji mieli całkowitą rację, że u nas pracownik operacyjny to jest w zasadzie specjalista od wszystkiego, a to trzeba by zmienić. Ja jestem np. zwolennikiem tego, aby na przykład do pozyskiwania wytypować w wydziale 2–3, a nawet 4 pracowników i niech oni tylko pozyskują. W podobny sposób należy przeprowadzać tzw. wstępną obróbkę kandydata na TW.

Na przykład po pozyskaniu przekazuje się go na łączność innego pracownika, a naszemu agentowi można przecież powiedzieć, że ja przechodzę teraz do innej pracy, ale jeszcze wrócę do pana od czasu do czasu. Wydaje mi się, że tak metoda dawałaby znacznie lepsze rezultaty – to byłaby specjalizacja. Dobrze by też było, aby np. 2 ludzi załatwiali w wydziale tylko te inne sprawy, techniczne itp., my musimy te rzeczy wziąć na warsztat, aby czasu nie marnować.

Jest jeszcze jedna, towarzysze, prośba, aby się nie rozdrabniać i nie marnować czasu na jakieś drobne fakty lub problemy. Chciałem jeszcze raz zwrócić wam towarzysze [uwagę] na trzy rzeczy:

Pierwsza, to większe i bardziej przemyślane stosowanie w naszej pracy kombinacji operacyjnych, którym trzeba poświęcić maksimum czasu, bo takie potrzeby u was są, np. i u tow[arzysza] Zina, tow[arzysza] Króla i na KUL. Potrzeby są, a kombinacje operacyjne prawie u nas nie istnieją. Bez kombinacji operacyjnej nie czuje się smaku tej naszej roboty, bo samo rozeznanie, które wy macie, już nie wystarcza na obecnym etapie.

Druga sprawa, to pozyskiwanie dobrych i wartościowych źródeł informacji, przy pomocy których można będzie odwalić kawał dobrej roboty. Musimy bardziej dbać o jakość i wartość operacyjną nowych tajnych współpracowników. Nam nie chodzi, jakie on stanowisko zajmuje, czy to profesor, czy docent, czy inna osoba, ale jaką on przedstawia dla nas wartość operacyjną, bo inne drobne sprawy możemy z powodzeniem załatwić przy pomocy kontaktów. Macie w wydziale 73 jednostki tajnych współpracowników i możecie już sobie pozwolić na to, aby zacząć pozyskiwać jednostki naprawdę wartościowe. Na to was obecnie stać i takie macie możliwości.

Inna sprawa, to problem młodzieży, o którym już na początku w trakcie wystąpienia tow[arzysza] Hawryły trochę porozmawialiśmy. Trzeba nam stale wyczulać na te rzeczy instancje partyjne i organizacje młodzieżowe, bo sprawa jest naprawdę ważna, ponieważ musimy ograniczać stale wpływ kleru na młodzież.

Następna sprawa to wycieczka do NRD. Jestem za tym, sprawę nagrywajcie, ale chyba będzie dobrze, jak włączycie do niej niektórych pracowników z powiatów, którzy na to zasługują.

Na zakończenie swojego wystąpienia tow[arzysz] pułkownik zainteresował się problemem przydziału miejsc wczasowych dla pracowników wydziału, obiecując udzielić pomocy w tym względzie.

Na tym naradę zakończono.

Naczelnik Wydziału IV KW MO
w Lublinie
kpt mgr T[adeusz] Hawrot^b

Egz. nr 1 –st[arszy] insp[ektor] Kier[ownictwa]
ppłk St[anisław] Sobański¹

Egz. nr 2 –a/a.

Opr. JJ/Wyk. AH.

Załącznik do niniejszego protokołu stanowią²:

Inf[ormacja] dot[ycząca] realizacji Dyr[ektywy] nr 3 MSW.

Zestawienie opr[acowane] przez Wydz[iał] „C”.

Źródło: AIPN Lu, 096/3, Protokoły z narad Kierownictwa Wojewódzkiego SB wraz z informacjami, k. 62–75, oryg., mps.

Marcin Krzysztofik (ur. 1974) – historyk, naczelnik OBUiAD IPN w Lublinie, aktualnie zajmuje się strukturami i działalnością SB KW MO/WUSW w Radomiu. Ostatnio opublikował jako współredaktor (wspólnie z Małgorzatą Chomą-Jusińską) *Początki niezależnego ruchu chłopskiego 1978–1990* (2008).

^b Podpis nieczytelny.

¹ Stanisław Sobański (ur. 1921) – funkcjonariusz aparatu bezpieczeństwa, płk. Przyjęty do służby w 1945 r., w MUBP w Kielcach (1945–1947), w PUBP w Lublinie (1947–1948), zastępca szefa PUBP w Radzynie Podlaskim (1948–1948), szef PUBP w Radzynie Podlaskim (1949–1951), szef PUBP w Biłgoraju (1951–1952), zastępca naczelnika Wydziału III WUBP w Lublinie (1952–1954), naczelnik Wydziału VIII WUBP/WU ds. BP w Lublinie (1954–1955), zastępca naczelnika Wydziału III WU ds BP w Lublinie (1955–1956), w Wydziale III SB KW MO w Lublinie (1957–1962), zastępca naczelnika Wydziału II SB KW MO w Lublinie (1962–1964), w Inspektoracie Kierownictwa SB KW MO w Lublinie (1964–1971 i 1971–1975), zastępca komendanta Wojewódzkiego MO ds SB/ zastępca szefa WUSW ds. SB w Chełmie (1975–1984). W 1984 r. zwolniony ze służby.

² Brak załączników.